

Samväldet

Ledande representanter för det brittiska samväldets åtta stater — jämte Centralafrikanska federationens premiärminister — har sammanträtt en vecka i London. Som vanligt har pressen och konferensdeltagarna uttryckt sin glädje över mötet och talat om samväldets stora värde. Som vanligt har avslutningen beledsagats av en intetsägande kommuniké samtidigt som press och politiker förklarat att konferensen gått bra och givit respektabla resultat. Det hela verkar nästan lika vagt som vid Genèvekonferenserna mellan öst och väst, åtskilligt vagare än vid Atlantpaktens årliga sammanträden. Vår består då samväldet, varför består det, vilken betydelse har det? Även den saken har berörts vid presskonferenser och intervjuer och i ledande artiklar, om också i regel med undvikande välvilja.

De anslutna staterna är helt självständiga; den saken är klar. Centralafrikanska federationen får ännu inte vara med — även om dess premiärminister för framtiden hälsas välkommen som inbjuden deltagare — och detta just därför att federationen ännu inte äger total självstyrelserätt. Formellt består samväldet i att Elizabeth II är drottning i sex av staterna och erkännes som "symbolic head" (ett genom sin suddighet passande uttryck) i de två återstående, Indien och Pakistan. Men drottningen saknar makt; ett krig mellan Sydafrika och Indien skulle kunna beslutas i korrekta statsrättsliga former utan att samväldet i juridisk mening upplöstes. Ibland påstås att kronan reellt svetsar samman de anslutna staterna. Sannolikt ligger det något i detta vad angår de engelskspråkiga länderna, där monarkin har en stark, traditionell popularitet. Att drottningen skulle vara ett enande band även i fråga om republikerna Indien och Pakistan eller Sydafrika och Ceylon — där republiktanken är aktuell — lär inte ens festalare och författare av festledare föreställa sig.

Någon gemenskap i fråga om ekonomi, immigrationsbestämmelser och andra materiella ting finns inte. De flesta staterna tillhör sterlingblocket, men Kanada står utanför. Någon fri samfärdsel mellan samväldets delar finns inte; indier får exempelvis inte invandra till Australien, Ceylon eller Sydafrika. En mängd speciella överenskommelser mellan samväldets skilda stater finns, men sådana finnes också mellan dessa stater och andra länder.

De regelbundna konferenserna är det enda uttrycket för den "enhet" som samväldet säges innebära. Samväldet är dessa konferenser, kan man på goda skäl säga, en historisk relik från den tid då alla de anslutna staterna lydde under England, en form för förhandling mellan England och de kolonier som blivit självständiga — med undantag för Irland och Burma, vilka helt ställt sig utanför.

Det är inte förvånande att man söker efter faktorer och förhållanden som kan förete som bevis på en djupare gemenskap, och att man måste hitta dem i abstraktionernas gästfria rymder. Endast få besvarar frågan om varför en stat står kvar i samväldet lika rätt och meningslöst som Sydafrikas premiärminister Strydom: "Vi står kvar så länge vi har intresse av det." Times har i en serie välmående och sällsynt ulliga artiklar påstått att samväldets medlemmar "är vana att närma sig problemen på samma sätt och att i allmänhet (dock med vissa undantag) tro på goda avsikter hos medlemmar som för en annan politik"; källorna till denna gemenskap — som enligt tidningens egna reservationer inte finns annat än i vissa fall — anges vara britiska och hellenska traditioner av tolerans, hederlighet och moderation. Andra har skrivit på ungefär samma sätt, men framhåvt också parlamentarism, demokrati och frånvaron av rasfördomar som gemensamma drag. Vi har här goda exempel på att konferenser åtminstone lyckas avtrubba de hämningar som består i sanningsenlighet, uppriktighet och rimlighet. Ceylons nye premiärminister Bandaranaike har deklarerat att den tredje ståndpunkten passar som grundval för samväldet; neutralitet mellan öst och väst borde — jämte demokrati — vara det gemensamma och sammanhållande.

I själva verket vet envar, ehuru man under konferensen var tyst om saken, att stora motsättningar och skiljaktigheter finns både i detaljfrågor och i politiska grundsatser. Sydafrika har organiserat ett rasförtryck som har få motstycken i effektivitet och fullständighet; Ceylon ger inte de indiska tamilerna medborgerliga rättigheter; Australien utesluter färgade. Konflikterna mellan Sydafrika och Indien, mellan Indien och Pakistan, mellan Indien och Ceylon är aktuella och påfrestande. Även territoriella tvister finns; Sydafrika begär de brittiska protektoraten Swaziland och Basutoland, Kashmir förbitttrar förbindelserna mellan Pakistan och Indien. Flertalet stater är anslutna till Atlantpaktens eller liknande allianser; Bandaranaike talar för den asiatiska gruppen inom samväl-

det, och hans ord om den tredje ståndpunkten visar hur djup klyftan mellan medlemsstaterna är. De stater som verkligen bildar en gemenskap är de helt eller huvudsakligen engelskspråkiga; det gemensamma mellan dem och de andra består blott i att alla tillhört England. Under konferensen har sagts och skrivits att samväldet knappast skulle kunna omfatta stater som bleve fascistiska eller kommunistiska — man frågar sig om inte de konferenser av vilka samväldet består skulle kunna hållas även i detta fall. "Samväldet förenat i önskan om fred", det är Times rubrik på kommunikén efter konferensens slut, och den antyder att man väl är ense om det som alla alltid säger sig vara ense om, men knappast om något annat. Som vanligt i konferensresolutioner från demokratiska stater säger man sig välkomna

de nya ryska tendenserna, men förklarar samtidigt "rättvisa och varaktiga lösningar av de stora internationella problemen" nödvändiga. Enighet har tydligen inte kunnat nås om nämnande av dessa problem, än mindre om de lösningar som bör genomföras; först i ett följande stycke beklagas utan närmare ståndpunktstagande att inga framsteg gjorts mot Tysklands enande, och strävandet att säkra freden i Främre Orienten lovspris. Inte en sats som tyder på en gemensam åsikt — utom kärleken till freden.

Det är naturligtvis trots detta möjligt att konferensen varit av värde. Tidningarna faller tillbaka på den icke ökända tanken att det är bra med samtal mellan statsledare. Ibland förhåller det sig utan tvivel så, och vi får hoppas att Londonkonferensen var ett av dessa tillfällen.